

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

EDUCATOR'S CREATIVE ACTIVITIES AS A FACTOR OF DEVELOPING A PRESCHOOLER'S CREATIVE PERSONALITY

У статті розглянуто проблему формування творчої особистості дітей дошкільного віку в її взаємозв'язку із творчою діяльністю вихователя закладу дошкільної освіти. Творчу діяльність визначено як таку, внаслідок якої отримується щось нове й оригінальне, котра певним чином виражає індивідуальні схильності, здатності та індивідуальний досвід учня; створює нові оригінальні продукти, які мають нову суспільну цінність. Доведено, що розвиток системи освіти безпосередньо пов'язаний із проблемою професійного розвитку педагогів, і запропоновано приклад обміну досвідом вихователів із молодими колегами та майбутніми вихователями з проблем розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку через участь у конкурсі. Обґрунтовано важливість залучення до заходу батьків дошкільників і використання ігор-імпровізацій. Зауважено, що подібні заходи вирішують завдання розвитку професійної компетентності молодих вихователів у сфері розвитку творчого потенціалу дітей, допомагаючи фахівцям у визначенні професійно-ціннісних орієнтацій, створенні умов для самореалізації методології його професійного розвитку і саморозвитку в контексті духовно-моральних цінностей.

Ключові слова: творча діяльність, творча особистість, діти дошкільного віку, професійний розвиток, заклад дошкільної освіти.

В статті розглянуто проблему формування творчої особистості дітей дошкільного віку в її взаємозв'язку із творчою діяльністю вихователя закладу дошкільної освіти. Творча діяльність визначена як та, в результаті якої отримується щось нове й оригінальне, котра певним чином виражає індивідуальні схильності, здатності та індивідуальний досвід учня; створює нові оригінальні продукти, які мають нову суспільну цінність. Доведено, що розвиток системи освіти безпосередньо пов'язаний із проблемою професійного розвитку педагогів, і запропоновано приклад обміну досвідом вихователів із молодими колегами та майбутніми вихователями з проблем розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку через участь у конкурсі. Обґрунтовано важливість залучення до заходу батьків дошкільників і використання ігор-імпровізацій. Зауважено, що подібні заходи вирішують завдання розвитку професійної компетентності молодих вихователів у сфері розвитку творчого потенціалу дітей, допомагаючи фахівцям у визначенні професійно-ціннісних орієнтацій, створенні умов для самореалізації методології його професійного розвитку і саморозвитку в контексті духовно-моральних цінностей.

развития творческого потенциала детей дошкольного возраста через участие в конкурсе. Обоснована важність привлечення к мероприятию родителей дошкольников и использования игр-импровизаций. Отмечено, что подобные мероприятия решают задачи развития профессиональной компетентности молодых воспитателей в сфере развития творческого потенциала детей, помогая специалистам в определении профессионально-ценностных ориентаций, создании условий для самореализации методологии его профессионального развития и саморазвития в контексте духовно-нравственных ценностей.

Ключевые слова: творческая деятельность, творческая личность, дети дошкольного возраста, развитие, заведение дошкольного образования.

The article deals with the problem of developing the creative personality of children of preschool age in its interrelation with the creative activities of the educator of the preschool education institution. Creative activity is defined as such, that results in something new and original, which in a certain way expresses the individual inclinations, abilities and individual experience of the child; creates new original products that have new social value. It is proved that the development of the education system is directly related to the problem of the professional development of teachers, and the author offers an example of exchanging experience of educators with young colleagues and future educators on the problems of developing the creative potential of children of preschool age through participation in the competition. The importance of the involvement of the preschoolers' parents and the use of improvised games is substantiated. It is noted that such events resolve the tasks of developing the young educators' professional competence in the field of developing children's creative potential, helping the specialists in determining the professional-value orientations, creating conditions for self-realization of the methodology of his or her professional development and self-development in the context of spiritual and moral values.

Key words: creative activity, creative personality, children of preschool age, professional development, institution of preschool education.

УДК 378.147:373.2.011.3-051:78
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-2.24>

Кривошея Н.Б.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Докорінні зміни у соціальній, економічній, культурній, освітній системах України зумовили переорієнтацію вимог до нового громадянина нашої держави. На перший план виступають такі риси, як креативність, ініціативність, адаптивність і здатність до саморозвитку. Відповідно, суспільство стало створювати умови для переведення освіти в режим розвитку та саморозвитку творчої особистості дошкільника. За таких умов головною метою освіти є розвиток індивідуальності, готової творчо трансформувати різні сфери суспільного життя.

Орієнтація гуманістичної педагогіки на людину актуалізує вимогу комплексного вивчення потенціалу здібностей дітей, пошук педагогічних засобів, що забезпечують формування їхнього творчого потенціалу.

Базовий компонент дошкільної освіти визначає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання і навчання, оновлення змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнопланового розвитку дошкільників відповідно до їхніх уподобань, здатностей, індивідуальних і вікових особливостей, культурних потреб. Програма привертає увагу педагогічних працівників до:

- формування творчої індивідуальності;
- підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини;
- розвитку в дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість [1].

Це зумовлює підвищення в педагогічній науці інтересу до вивчення творчості як ключової концепції у структурі особистості людини, зокрема в дошкільному віці, коли закладаються підвалини розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен творчості висвітлено у працях багатьох науковців. Дослідженню творчості та креативності присвятили свої роботи видатні психологи Л. Виготський, Д. Ельконін, П. Енгельмейер, О. Запорожець, Г. Костюк, Н. Менчинська, Р. Немов, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн та ін. На їхню думку, креативність характеризується наявністю таких рис особистості, як: творчий потенціал, ініціативність, творча активність, імпровізаційність, творча спрямованість.

Проблема розвитку творчої особистості дошкільників, пошуку можливостей прояву її унікальних властивостей висвітлена в дослідженнях Ф. Баррона, В. Галузинського, Дж. Гілфорда, І. Дичківської, М. Замелюк, М. Каратаєвої, В. Кузьменко, Г. Лозанова, К. Роджерса, І. Унт, С. Уфимцевої та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз ступеня дослідженості проблеми формування творчої особистості дошкільників доводить, що цей процес потребує додаткового вивчення в аспекті взаємозв'язку із творчою діяльністю вихователя закладу дошкільної освіти, розроблення дієвих форм і методів організації творчого професійного саморозвитку педагогів.

Мета статті полягає у вивченні взаємозв'язку між творчою діяльністю вихователя і формуванням творчої особистості учня, а також у висвітленні практичного досвіду організації творчої діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи творчість як діяльність, у якій розвиток людини нічим не обмежений, ми погоджуємося з поглядами таких науковців, як В. Кузьменко, В. Риндак, Л. Трубайчук, І. Ємельянова, і припускаємо, що саме творчість надає особистості можливість для активізації себе. В. Кузьменко підкреслює: творчість настільки важлива не тільки тому, що призводить до усвідомлення нового, але і тому, що це – космологічний процес, духовний, який центрує і насичує [4]. С. Уфимцева визначила організаційно-педагогічні умови та критерії ефективності творчого розвитку дитини дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу «дошкільний заклад – початкова

школа» [7]. Погоджуючись із В. Риндак, ми схильні розглядати творчий потенціал особистості як характерну властивість індивіда, що визначає міру його можливостей у творчому самовияві, саморозвитку й у творчій самореалізації на основі моральних цінностей [6].

Останніми роками в системі освіти велика увага приділяється творчості в освітньому процесі, розвитку творчого потенціалу суб'єктів освіти (учнів і дорослих – вихователів, нянь, гувернерів, учителів, педагогів додаткової освіти) на різних її щаблях (у ранньому віці, дошкільному, у початковій школі, середній, старшій, у закладі вищої освіти, фундаментальній науковій освіті). Молодий педагог закладу дошкільної освіти потребує підтримки педагогічних ініціатив, оскільки, не маючи досвіду, бере участь в освітньому процесі, у вихованні особистості.

У зв'язку з цим сучасна освіта висуває серйозні вимоги до особистості вихователя, котрий взаємодіє з дітьми дошкільного віку. Найбільше відповідає ідеям сучасної освіти позиція дорослого, у якій він разом із вихованцями стає творцем, здатним забезпечити особистісний, соціальний, пізнавальний і комунікативний розвиток і саморозвиток своїх вихованців.

Важливою умовою розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є створення розвивального середовища, що сприяє випереджачому розвитку, стимулювання творчої діяльності, творчої уяви, асоціативного мислення, здатності до експериментування. Багато залежить від компетентності дорослого як особистості, здатної до саморозвитку, до випереджального розвитку дітей, стимулювання їхньої творчої діяльності, розвитку творчих здібностей дітей [3].

Сучасні підходи до розвитку і виховання дошкільників дають можливість кожному педагогічному колективу по-новому планувати і будувати роботу з дітьми з урахуванням їх вікових, індивідуальних особливостей та інтересів. Кожен педагог перебуває сьогодні в пошуку більш ефективних методів і прийомів навчання, які б допомогли краще вивчати й аналізувати кожну дитину окремо як особистість і дитячий колектив загалом, розкривати їхні можливості й особливості, виявляти творчий потенціал і створювати умови для його розвитку. У розвитку творчої активності дошкільників загалом і кожної дитини окремо в різних видах діяльності необхідне розумне і кваліфіковане керівництво вихователя. Роль його на різних етапах взаємодії з дітьми в цьому напрямі не однакова.

Творчість неможлива без усвідомлення вихователем власної творчої індивідуальності. У розумінні творчості дітей ми поділяємо погляд М. Замелюк, котра вважає, що стосовно дітей під творчістю слід розуміти таку діяльність, внаслідок

якої отримується щось нове й оригінальне, яка певним чином виражає індивідуальні схильності, здатності та індивідуальний досвід учня; створює нові оригінальні продукти, що мають нову суспільну цінність [3]. Такий психологічний підхід чітко вибудовує характеристику особистості з позиції її психічних потенцій і їх видів.

Проведений аналіз дозволяє нам виокремити такі особливості розвитку творчого потенціалу дитини в освітній діяльності й орієнтувати на них вихователів у взаємодії з дітьми:

1. Освітня діяльність розглядається як спеціально організований процес, форма прояву активності, соціальної мобільності, спрямована на пізнання і перетворення життєдіяльності.

2. Освітня діяльність насичена розв'язанням винахідницьких, навчально-творчих, пошукових завдань, інтеграцією художньо-творчих видів діяльності, дитячо-батьківською взаємодією.

3. Одним із найважливіших факторів створення творчого середовища є розуміння природи творчості, шляхів моделювання творчого простору.

4. Самоосвіта вихователя в питаннях розвитку творчого потенціалу дітей і самореалізація його в будь-яких творчих видах діяльності [6].

Розвиток системи освіти безпосередньо пов'язаний із проблемою професійного розвитку педагогів. Наведемо приклад обміну досвідом вихователів із початківцями з проблем розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку через участь у конкурсі «Моя педагогічна ініціатива». У навчальному закладі складаються свої традиції, своя система роботи з молодими педагогічними кадрами, обираються ті форми і методи, які в підсумку сприятимуть подальшому професійному становленню молодого фахівця і підвищенню його професійної компетентності через наставництво, надання допомоги в самоосвіті та добірці методичної літератури з потрібних питань, а також стимулювання молодих спеціалістів до вивчення досвіду роботи колег.

У межах конкурсу наставник і молодий фахівець разом розкривали педагогічне кредо, захищали проект або програму розвитку творчого потенціалу дитини в умовах освітнього закладу або сім'ї. Для цього було проведене анкетування батьків щодо різних напрямів освітнього процесу, зокрема забезпечення розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. З опорою на результати анкетування будувалася подальша робота, добиралися зміст і форми організації взаємодії з дітьми та їхніми батьками, що сприяють переходу їх зі спостерігачів і критиків у статус суб'єктів освітнього процесу. Були розроблені та проведені такі заходи:

– групові батьківські збори і тематичні консультації з проблеми розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку;

– онлайн-консультації з важливих для батьків питань щодо розвитку творчих здібностей дітей;

– «Батьківські вітальні», що відрізняються від зборів і консультацій більш невимушеним спілкуванням, дискусіями, дебатами, майстер-класами;

– залучення батьків до участі у виставках і оглядах-конкурсах, олімпіадах, концертах у ролі не тільки костюмерів і глядачів, а й організованої групи підтримки, організаторів (постановка загальних вистав, підготовка елементів декорації та костюмів, виготовлення колективних панно, експонування сімейних фотографій);

– проведення спортивно-ігрового, художньо-творчого та декоративно-прикладного дозвілля, музично-театралізованих свят;

– організація роботи сімейного клубу за напрямами творчих лабораторій;

– організація днів відкритих дверей із запрошенням випускників, із презентацією творчих продуктів (у т. ч. і виступів дітей);

– організація лекторіїв із запрошенням фахівців (учених, методистів та ін.) із проблем розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Одним із найцікавіших завдань конкурсу було проведення з дітьми ігор-імпровазацій, що сприяють розвитку творчих здібностей. До гри-імпровазації немає конкретної підготовки. Імпровізація – це спонтанність і реактивність. Імпровізуючи, дитина грає. Гра дозволяє насолоджуватися свободою. Ця насолода і є емоційним внутрішнім настроєм дитини, це відпочинок і реабілітація.

Так, у імпровазації вірша Е. Мошковської «Хитрі бабусі» діти не тільки копіюють своїх близьких і персонажів твору, а й уявляють себе на місці героя, набуваючи певний життєвий досвід, розвиваючи свої пізнавальні процеси, творчі здібності. Гра-імпровазація дозволила дітям і вихователям побачити і розіграти ситуацію з різних сторін, привнести у вірш Е. Мошковської свій творчий почерк.

Завдяки проведенню конкурсу відбулося методологічне та методичне збагачення вихователів-початківців, батьків щодо набуття знань і досвіду розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку в освітньому закладі та в умовах сім'ї. Завершувався конкурс естафетою педагогічної майстерності – змаганням між кількома групами вихователів, де один учасник починає висвітлення проблеми, а наступні продовжують і разом розкривають її, останній учасник підводить підсумки і робить висновки. Тема естафети: «Ефективні методи і прийоми розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку».

Висновки. Отже, у розвитку творчої активності дітей дошкільного віку в різних видах діяльності необхідне розумне і кваліфіковане керівництво вихователя, яке виявляється у творчій професійній діяльності. Запропонований конкурс вирішує завдання розвитку професійної компетентності

молодих вихователів у сфері розвитку творчих потенціалів дітей, допомагаючи фахівцям у визначенні професійно-ціннісних орієнтацій, створенні умов для самореалізації методології його професійного розвитку і саморозвитку в контексті духовно-моральних цінностей. Компетентність у сфері розвитку творчого потенціалу дітей формується у творчій діяльності самого вихователя і завжди проявляється в органічній єдності з цінностями людини, адже тільки за умови ціннісного ставлення до діяльності, особистісної зацікавленості досягається високий професійний результат.

Перспективними є такі напрями подальшої дослідницької роботи, як розроблення інноваційних завдань для розвитку творчої особистості дошкільників з урахуванням теорії множинного інтелекту Г. Гарднера, спрямованих на якнайповніше розкриття індивідуальних здібностей кожної дитини.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С. 4–19.
2. Замелюк М. Формування готовності майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дошкільника засобами авторської казки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кременчук, 2017. 20 с.
3. Каратаєва М. Розвиток творчої особистості дошкільника. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2008. 352 с.
4. Кузьменко В.У. Концептуальна модель розвитку індивідуальності дитини 3–7 років. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. Київ, 2005. Т. VII. Вип. 1. С. 170–179.
5. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко та ін. Київ : Світич, 2009. 208 с.
6. Рындал В.Г. Взаимодействие процессов непрерывного образования и развития творческого потенциала учителя : дисс. ... док. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2017. 340 с.
7. Уфімцева С.В. Особливості творчого розвитку дошкільника і молодшого школяра. *Рідна школа*. 2006. № 2. С. 65–67.
8. Чепур О. Забезпечення творчої лінії розвитку в різних видах діяльності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка*. Соціальна робота. 2012. Вип. 25. С. 226–228.